

Laidiens: 28.08.2007., Nr. 138 (3714)

Latvijas Republikas Satversmes tiesas lēmums

Rīgā 2007. gada 21. augustā

Par tiesvedības izbeigšanu

Latvijas Republikas Satversmes tiesa šādā sastāvā: tiesas rīcības sēdes priekšsēdētājs Gunārs Kūtris, tiesneši Kaspars Balodis, Aija Branta, Juris Jelāgins un Kristīne Krūma,

2007. gada 21. augusta tiesas rīcības sēdē, izskatot lietu Nr. 2007-07-01 "Par Pilsonības likuma 3. panta pirmās daļas 2. punkta un 9. panta pirmās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. pantam",

konstatēja:

1. 2007. gada 22. martā Latvijas Republikas Satversmes tiesa (turpmāk – Satversmes tiesa) ierosināja lietu pēc Marka Locova un Diānas Locovas (turpmāk – Pieteikuma iesniedzēji) konstitucionālās sūdzības.

Konstitucionālajā sūdzībā apstrīdēta Pilsonības likuma 3. panta pirmās daļas 2. punkta un 9. panta pirmās daļas atbilstība Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 91. pantam.

Pilsonības likuma 3. panta pirmās daļas 2. punkts noteic: "Ja bērna dzimšanas brīdī viens no viņa vecākiem ir Latvijas pilsonis, bet otrs – ārvalstnieks, bērns ir Latvijas pilsonis, ja viņš:

[..]

2) dzimis ārpus Latvijas, bet vecākiem vai tam no viņiem, ar kuru kopā bērns dzīvo, pastāvīgā dzīvesvieta bērna dzimšanas brīdī bijusi Latvijā."

Pilsonības likuma 9. panta pirmā daļa noteic: "Personai, kura tiek uzņemta Latvijas pilsonībā, nedrīkst izveidoties dubultpilsonība."

2. Pieteikuma iesniedzējiem 2002. gada 4. augustā Izraēlā piedzima meita Alīna Locova. Bērna tēvs Marks Locovs ir Latvijas un Izraēlas pilsonis, bet māte Diāna Locova – Moldovas pilsone. Saskaņā ar Izraēlas likumiem bērns ar dzimšanas brīdi ieguva Izraēlas pilsonību.

Lai iegūtu Alīnai Locovai uzturēšanās atļauju Latvijā, Diāna Locova 2003. gada 22. aprīlī vērsās Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldē ar iesniegumu, norādot, ka bērnam ir Izraēlas pilsonība.

2003. gada 29. maijā Pieteikuma iesniedzēji vērsās Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldē, lai iekļautu Iedzīvotāju reģistrā ziņas par Alīnu Locovu. Aizpildot pirmuzskaites veidlapu, viņi norādīja, ka bērnam ir Izraēlas pilsonība. Alīna Locova Iedzīvotāju reģistrā tika reģistrēta kā Izraēlas pilsone.

2003. gada 22. septembrī Marks Locovs vērsās Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldē ar iesniegumu, lūdzot aktualizēt Iedzīvotāju reģistrā iekļautās ziņas, proti, grozīt sākotnējo ierakstu un atzīt Alīnu Locovu par Latvijas pilsoni. Pamatojoties uz likuma "Iesniegumu, sūdzību un priekšlikumu izskatīšanas kārtība valsts un pašvaldību

institūcijās” 8. panta pirmās daļas 1. punktu, Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde nosūtīja minēto iesniegumu Naturalizācijas pārvaldei izvērtēšanai.

2004. gada 5. februārī Naturalizācijas pārvalde sniedza atbildi Markam Locovam, norādot, ka tai nav tiesiska pamata reģistrēt Alīnai Locovai Latvijas pilsonību uz minētā iesnieguma pamata, jo Naturalizācijas pārvaldes kompetencē neesot jaundzimušo tiesiskā statusa noteikšana un lēmuma pieņemšana par valstisko piederību bērnam, kura dzimšanas brīdī viens no vecākiem ir Latvijas pilsonis, bet otrs – ārvalstnieks. Naturalizācijas pārvalde atbildē norādīja, ka Marks Locovs var vērsties Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldē ar atkārtotu iesniegumu reģistrēt meitai Latvijas pilsonību. Iesniegumam esot jāpievieno dokuments, kas apliecina, ka Alīna Locova ir zaudējusi Izraēlas pilsonību.

Naturalizācijas pārvaldes lēmumu Marks Locovs apstrīdēja Tieslietu ministrijā, norādot, ka atteikums neesot pamatots. Katra no valsts pārvaldes iestādēm esot pieņēmusi lēmumu par atteikumu apmierināt viņa iesniegumu, pamatojoties uz to, ka jautājums neietilpstot tās kompetencē, kā arī pieteikums tiekot nemitīgi pārsūtīts no vienas iestādes uz otru. Turklāt norāde par atteikšanos no Izraēlas pilsonības neesot uzskatāma par saprātīgu, jo Pieteikuma iesniedzēju meita saskaņā ar Izraēlas likumiem nevarot atteikties no Izraēlas pilsonības līdz pilngadības sasniegšanai. Marks Locovs norāda, ka jau Latvijas pirmās neatkarības laikā esot bijuši vairāki gadījumi, kad valsts esot piešķirusi Latvijas pilsonību personai, kurai jau ir citas valsts pilsonība, pamatojoties uz šīs personas īpašajām interesēm un atkāpjoties no likumdošanas prasībām. Tādējādi Alīnas Locovas dubulpilsonība nevarot izraisīt nekādus apdraudējumus Latvijas valstij, tās sabiedriskajai kārtībai vai sabiedrībai kopumā.

Tieslietu ministrija 2004. gada 2. aprīlī pieņēma lēmumu, ar kuru tika atcelts Naturalizācijas pārvaldes 2004. gada 5. februāra lēmums. Tieslietu ministrijas lēmumā norādīts, ka Naturalizācijas pārvalde neesot pienācīgi izvērtējusi konkrēto situāciju atbilstoši Latvijas tiesību sistēmā iedibinātajām normām un principiem un tādēļ nonākusi pie maldīga secinājuma, ka Pieteikuma iesniedzēju meita neesot tiesīga saņemt Latvijas pilsonību. Pieteikuma iesniedzēju meita varot tikt reģistrēta Latvijas pilsonībā, bet sasniedzot pilngadību viņai būšot jāizdara izvēle par labu kādai no pilsonībām.

2004. gada 9. jūlijā Marks Locovs vērsās ar iesniegumu Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldē, lūdzot reģistrēt meitai Latvijas pilsonību kā otru pilsonību līdz pilngadības sasniegšanai. Ar Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes 2004. gada 11. augusta lēmumu Markam Locovam tika atteikts aktualizēt ziņas Iedzīvotāju reģistrā par Pieteikuma iesniedzēju meitu kā par Latvijas pilsoni, saglabājot Izraēlas pilsonību. Lēmumā konstatēts, ka abu bērna vecāku pastāvīgā dzīvesvieta bērna dzimšanas brīdī nebija Latvijā, tāpēc uz Alīnu Locovu esot attiecināma nevis Pilsonības likuma 3. panta pirmā daļa, bet gan Pilsonības likuma 3. panta trešā daļa. Pieteikuma iesniedzēji jau 2003. gadā, sniedzot ziņas par bērna kā Izraēlas pilsoņa iekļaušanu Iedzīvotāju reģistrā un saņemot pastāvīgās uzturēšanās atļauju Alīnai Locovai, esot izdarījuši izvēli attiecībā uz meitas pilsonību. Turklāt saskaņā ar Pilsonības likuma 9. panta pirmo daļu neesot pieļaujama dubulpilsonības izveidošanās, uzņemot Latvijas pilsonībā. Tā kā Pieteikuma iesniedzēju meitai esot tiesības uzturēties Latvijā pastāvīgi, bērna intereses netiekot ierobežotas.

Pieteikuma iesniedzēji nepiekrita Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes lēmumam un to pārsūdzēja Administratīvajā rajonā tiesā. Administratīvā rajona tiesa ar 2004. gada 20. decembra spriedumu atcēla Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes 2004. gada 11. augusta lēmumu. Sprieduma motīvu daļā norādīts uz Pilsonības likuma 3. panta otrajā un trešajā daļā ietverto principu, ka bērna pilsonības izvēle ir vecāku brīvprātīga izvēle un ka šī izvēle ir izdarāma, savstarpēji vienojoties. Spriedumā secināts, ka Pieteikuma iesniedzējiem netika izskaidrots, kādā formā un kurā brīdī noformējama vecāku vienošanās. Tiesas ieskatā, no pirmuzskaites veidlapas neesot skaidrs, vai tās 4. sadaļā norādāma bērna esošā vai vēlāmā pilsonība, tas ir, pilsonība, par kuru bērna vecāki

vienojušies. Tādējādi tiesa secina, ka konkrētajā gadījumā tiesību akta saturs un tiesiskās sekas neesot personai viennozīmīgi paredzamas. Alīnai Locovai esot tiesības uz Latvijas pilsonību saskaņā ar Pilsonības likumā izvirzītajiem kritērijiem un personai – vēl jo vairāk nepilngadīgam bērnam – nevarot tikt liegtas tiesības uz likuma aizsardzību, ja tiesību ierobežojums radies vienīgi normatīvo aktu neparedzamības un ierēdņu kļūdas dēļ.

Administratīvā apgabaltiesa, izskatot Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes apelācijas sūdzību par Administratīvās rajona tiesas 2004. gada 20. decembra spriedumu, ar 2006. gada 2. marta spriedumu noraidīja Marka un Diānas Locovu pieteikumu par Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes 2004. gada 11. augusta lēmuma atcelšanu. Administratīvā apgabaltiesa uzskata: ja vecāki pirms ziņu iekļaušanas Iedzīvotāju reģistrā būtu vienojušies, ka bērns būs Latvijas pilsonis, tad atbilstoši Pilsonības likuma 9. panta otrajai daļai tiesībattiecībās ar Latvijas Republiku bērns būtu uzskatāms par Latvijas pilsoni. Līdz ar to pirmuzskaites veidlapā būtu vajadzējis norādīt tikai Latvijas pilsonību. Tā kā gribu varot konstatēt arī pēc tās ārējām izpausmēm, tad, kā atzīst Administratīvā apgabaltiesa, no faktiskajiem apstākļiem un aizpildītās pirmuzskaites veidlapas varot secināt, ka vecāki ir vienojušies par Izraēlas pilsonību savai meitai. Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldei neesot bijis tiesiska pamata aktualizēt Iedzīvotāju reģistrā ziņas par Alīnu Locovu kā Latvijas pilsoni, jo Pieteikuma iesniedzēji savu izvēli par bērna pavalstniecību tiesībattiecībās ar Latviju esot izdarījuši jau 2003. gadā, aizpildot pirmuzskaites veidlapu.

Nepiekrītot Administratīvās apgabaltiesas 2006. gada 2. marta spriedumam, Pieteikuma iesniedzēji vērsās Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamentā ar kasācijas sūdzību.

2006. gada 12. septembrī Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments, izskatījis Pieteikuma iesniedzēju kasācijas sūdzību, atstāja negrozītu Administratīvās apgabaltiesas 2006. gada 2. marta spriedumu. Senāta Administratīvo lietu departaments secināja, ka Pieteikuma iesniedzēji, lūdzot aktualizēt ziņas par Alīnu Locovu kā Latvijas pilsoni, faktiski lūguši piešķirt Latvijas pilsonību personai, kura jau ir citas valsts pilsonē un kuras tiesiskās attiecības ar Latvijas valsti ir nodibinātas kā ārzemniecei – Izraēlas pilsonēi. Kā norādīja Senāta Administratīvo lietu departaments, piešķirot Alīnai Locovai Latvijas pilsonību kā otru pilsonību, izveidotos dubulpilsonība, bet tas saskaņā ar Pilsonības likuma 9. panta pirmo daļu esot aizliegts.

3. Pieteikuma iesniedzēji norāda, ka saskaņā ar Satversmes 91. pantu cilvēka tiesības tiekot īstenotas bez jebkādas diskriminācijas. Tiesiskās vienlīdzības princips liedzot valsts institūcijām pieņemt tādus lēmumus, kas bez saprātīga pamata pieļaujot atšķirīgu attieksmi pret personām, kuras atrodies vienādos faktiskajos apstākļos.

Kā uzskata Pieteikuma iesniedzēji, Pilsonības likuma normas pieļauj netaisnīgu (nevienlīdzīgu) attieksmi – daļai no Latvijas pilsoņiem esot dubulpilsonība, daļai tās neesot, turklāt Latvijas pilsoņu pēcnācējiem Latvijas pilsonība vai dubulpilsonība tiekot reģistrēta atkarībā no tā, vai bērna dzīvesvieta ir Latvijā vai ārpus tās. Pieteikuma iesniedzēji uzsver, ka tiesību ierobežošana ir pieļaujama, tikai sasniedzot ievērojamu valsts un sabiedrisko ieguvumu, bet valsts nospraustajam mērķim un personai uzliktajam ierobežojumam jābūt savstarpēji saskaņotiem pēc to vērtības, pakāpes, nozīmīguma, svarīguma, kvalitātes un intensitātes.

Attiecībā uz apstrīdētajām normām Pieteikuma iesniedzēji uzskata, ka tās ir pretrunā ar starptautiskajiem normatīvajiem aktiem un vispāratzītajām bērnu tiesībām.

Kā uzsver Pieteikuma iesniedzēji, likumdevējs, pieņemot Pilsonības likuma 9. panta pirmo daļu un 3. pantu, neesot ievērojis bērna tiesības, tiesiskās intereses un tiesību principus – tiesisko noteiktību, samērīgumu, taisnīgumu un tiesisko paļāvību. Lai arī bērnam varētu izveidoties dubulpilsonība, Pilsonības likuma 9. panta pirmajā daļā un

3. pantā ietvertie nosacījumi esot atceļami, lai netiktu pieļauta situācija, ka bērnam tiktu vienpusēji atņemtas tiesības uz Latvijas pilsonību.

4. Latvijas Republikas Saeima (turpmāk – Saeima) atbildes rakstā nepiekrīt Pieteikuma iesniedzēju viedoklim, norādot, ka lietas ietvaros neesot pamata vērtēt, vai apstrīdētās tiesību normas atbilst augstāka juridiskā spēka tiesību normām.

Pilsonības likuma 3. panta pirmās daļas 2. punkts Pieteikuma iesniedzējiem neesot piemērots un neattiecoties uz konkrētiem faktiskajiem apstākļiem. Tā kā Pieteikuma iesniedzēju pastāvīgā dzīvesvieta bērna dzimšanas brīdī neesot bijusi Latvijā, viņiem piemērots nevis Pilsonības likuma 3. panta pirmās daļas 2. punkts, bet gan piemērota Pilsonības likuma 3. panta trešā daļa.

Saeima norāda, ka otra apstrīdētā norma – Pilsonības likuma 9. panta pirmā daļa – esot attiecināma tikai uz vienu no pilsonības iegūšanas veidiem, proti, uzņemšanu Latvijas pilsonībā, kas reglamentēta Pilsonības likuma Otrajā nodaļā un kas saskaņā ar Pilsonības likumā ietvertajiem terminu skaidrojumiem esot naturalizācija. Līdz ar to dubultpilsonība nedrīkstot veidoties vienīgi naturalizācijas rezultātā vai ar Saeimas lēmumu uzņemot Latvijas pilsonībā par īpašiem nopelniem. Savukārt šajā lietā runa esot par pilsonības iegūšanu ar dzimšanu (filiāciju) un uz to neattiecoties Pilsonības likuma 9. panta pirmās daļas noteikumi.

Saeima uzsver, ka konkrētajā lietā jautājums esot nevis par apstrīdēto normu konstitucionalitāti, bet gan par citu tiesību normu interpretāciju un piemērošanu.

5. Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde norāda, ka ārvalstīs dzimuša bērna atzīšana par Latvijas pilsoni, ja viens no bērna vecākiem ir Latvijas pilsonis, otrs – ārvalsts pilsonis un bērna dzimšanas brīdī abu vecāku pastāvīgā dzīvesvieta ir ārvalstīs, notiekot saskaņā ar Pilsonības likuma 3. panta trešo daļu.

Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde, tāpat kā Saeima, norāda, ka Pilsonības likuma 9. panta pirmā daļa esot attiecināma vienīgi uz uzņemšanu Latvijas pilsonībā, kas Pilsonības likuma izpratnē esot naturalizācija. Turklāt bērna atzīšana par Latvijas pilsoni saskaņā ar Pilsonības likuma 3. panta trešo daļu ir pilsonības iegūšana ar bērna dzimšanas brīdī un uz to neattiecoties Pilsonības likuma 9. panta pirmās daļas noteikumi.

6. Naturalizācijas pārvalde informē, ka šobrīd Latvijā neesot tiesību normu, kuras tieši atļautu ārvalstī dzimušam bērnam iegūt dubultpilsonību.

Ja Latvijas Republikas pilsoņiem bērns piedzimstot valstī, kurā valdot *jus soli* princips, neatkarīgi no vecāku gribas bērns iegūstot šīs valsts pilsonību, vienlaikus saglabājot arī tiesības iegūt pilsonību pēc *jus sanguinis* principa. Kā viena, tā arī otra pilsonība esot iegūta leģitīmā ceļā.

Naturalizācijas pārvalde norāda, ka likumdevējs Pilsonības likuma 9. panta izpratnē “uzņemšanu pilsonībā” attiecinājis tikai uz naturalizācijas procesu. Tādējādi Pilsonības likuma 9. panta pirmā daļa attiecoties uz naturalizāciju – Naturalizācijas pārvaldes kompetencē esošu jautājumu.

7. Tieslietu ministrija savā atbildē norāda, ka, gramatiski interpretējot Pilsonības likuma 9. pantu, tā nosacījumi attiecoties tikai uz naturalizācijas kārtībā pilsonību ieguvušajām personām, tas ir, uz gadījumiem, kad par pilsonības piešķiršanu lemj Naturalizācijas pārvalde.

Taču, tulkojot Pilsonības likuma 9. panta pirmo daļu sistēmiski, esot jāņem vērā, ka arī citas Pilsonības likuma normas esot vērstas uz to, lai nepieļautu dubultpilsonības rašanos, piemēram, Pilsonības likuma 2. panta 1., 1.¹, 1.² un 1.³ punktā minētais personu loks esot aprobežots ar atrunu par citas valsts pilsonības neesamību. Arī Pilsonības likuma 3. panta otrās, trešās un ceturtās daļas mērķis esot nodrošināt, lai bērnam, kuram tikai viens no vecākiem ir

Latvijas pilsonis, vecāku izvēles rezultātā būtu tikai vienas valsts pilsonība. Vienīgais izņēmums no dubultpilsonības nepieļaujamības principa Pilsonības likumā esot paredzēts tā pārejas noteikumu 1. punktā.

Vienlaikus Tieslietu ministrija norāda, ka, vērtējot dubultpilsonības nepieļaujamības principu, esot jāņem vērā arī citi tiesību principi, kas esot nostiprināti Latvijas tiesību sistēmā. Bērnu tiesību aizsardzības likuma 6. panta pirmajā daļā esot noteikts, ka tiesiskajās attiecībās, kas skar bērnu, bērna tiesības un intereses esot prioritāras. Nodrošinot bērnu tiesību prioritāti, esot pieļaujama atkāpe no citiem Latvijas normatīvajos aktos nostiprinātajiem tiesību principiem, arī no dubultpilsonības nepieļaujamības principa.

Kā secina Tieslietu ministrija, sistēmiski tulkojot Pilsonības likuma 9. panta pirmo daļu, varot konstatēt, ka tā attiecoties uz gadījumiem, kad persona tiek uzņemta Latvijas pilsonībā Pilsonības likuma 2. panta 2. punktā un 3.¹ pantā noteiktajos gadījumos.

Tieslietu ministrija uzsver, ka Bērnu tiesību aizsardzības likumā nostiprinātais bērna tiesību un interešu prioritātes princips attiecoties tikai uz personām, kuras neesot sasniegušas 18 gadu vecumu. Kad Pieteikuma iesniedzēju meita sasniegšot 18 gadu vecumu, tad vairs nebūšot pamata nodrošināt viņas kā bērna tiesisko interešu prioritāti attiecībā uz Latvijas likumdevēja interesi nepieļaut dubultpilsonības izveidošanos.

Satversmes tiesa secināja:

8. Saskaņā ar Latvijai saistošajām starptautisko tiesību normām pilsonības jautājumu regulēšana ir katras valsts ekskluzīvā kompetencē, proti, valstīm ir suverēnas tiesības pašām ar saviem likumiem noteikt savu pilsoņu loku.

Hāgas 1930. gada Konvencijas par dažiem jautājumiem, kas skar valsts piederības likumu kolīzijas, 1. pantā sacīts, ka katrai valstij ir tiesības pašai ar likumu noteikt, kas ir tās pilsoņi, turklāt pārējām valstīm šie likumi ir jārespektē, ciktāl tie atbilst starptautiskajām konvencijām, starptautiskajām paražu tiesībām, kā arī vispāratzītiem tiesību principiem, kas attiecas uz pilsonību (*sk.: Convention on Certain Questions Relating to the Conflicts of Nationality Laws, The Hague, 12 April 1930, <http://www.legislationline.org/legislation.php?tid=11&lid=5572>*). Latvijas Republika minēto konvenciju ir tikai parakstījusi, bet nav ratificējusi. Tomēr šīs konvencijas 1. pantā ir ietverts starptautisko tiesību princips, kas ir saistošs arī Latvijai (*sk.: International Court of Justice, Nottebohm Case (Liechtenstein v. Guatemala), Judgment of April 6th, 1955, <http://www.icj-cij.org/docket/files/18/2674.pdf>*).

Starptautiskās tiesības paredz to, ka bērnam ir tiesības uz pilsonību. ANO 1966. gada Starptautiskā pakta par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām 24. panta 3. punkts noteic, ka katram bērnam ir tiesības uz pilsonības iegūšanu. Arī ANO 1989. gada Konvencijas par bērna tiesībām 7. pants paredz, ka bērnam kopš piedzimšanas brīža ir tiesības uz vārdu un pilsonības iegūšanu.

Starptautisko tiesību mērķis bērna pilsonības regulējuma jomā ir nodrošināt to, lai bērns nekādos apstākļos nepaliktu par bezvalstnieku (*sk.: Bojārs J. Starptautiskās publiskās tiesības I. Rīga: Zvaigzne ABC, 2004, 375.lpp.; Ziemeļe I. Starptautiskās tiesības un cilvēktiesības Latvijā: abstrakcija vai realitāte. Rakstu krājums – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2005, 151.lpp.*). Tomēr starptautiskās tiesības negarantē bērnam dubultpilsonību.

9. Pilsonības likuma 3. pants paredz bērna pilsonības iegūšanas nosacījumus, ja viens no bērna vecākiem viņa dzimšanas brīdī ir Latvijas pilsonis. Kā noteic Pieteikuma iesniedzēju apstrīdētais Pilsonības likuma 3. panta pirmās daļas 2. punkts, ja bērna dzimšanas brīdī viens no viņa vecākiem ir Latvijas pilsonis, bet otrs – ārvalstnieks, bērns ir Latvijas pilsonis, ja viņš dzimis ārpus Latvijas, bet vecākiem vai tam no viņiem, ar kuru kopā bērns dzīvo, pastāvīgā dzīvesvieta bērna dzimšanas brīdī bijusi Latvijā. Pilsonības likuma 3. panta pirmās daļas 2. punktā paredzētajā gadījumā ārpus Latvijas dzimuša bērna pilsonība tiek noteikta pēc *jus sanguinis*, proti, asinsradniecības jeb vecāku pilsonības principa.

Tādējādi Pilsonības likuma 3. panta pirmās daļas 2. punktā noteiktajā gadījumā bērns uzskatāms par Latvijas pilsoni tikai tad, ja abiem vecākiem vai tam no viņiem, ar kuru kopā bērns dzīvo, pastāvīgā dzīvesvieta bērna dzimšanas brīdī bijusi Latvijā.

10. Kā var secināt no lietas materiāliem, nepastāv strīds par to, ka Alīnas Locovas dzimšanas brīdī 2002. gada 4. augustā Pieteikuma iesniedzēju pastāvīgā dzīvesvieta bija Izraēlā, nevis Latvijā.

Tā, piemēram, Marks Locovs savā 2003. gada 22. septembra iesniegumā Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldei norāda, ka 7 gadu vecumā viņš kopā ar saviem vecākiem izceļojis uz Izraēlu un 2003. gadā ar sievu un meitu atgriezies Latvijā. Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde 2004. gada 11. augusta lēmumā konstatē, ka abu bērna vecāku pastāvīgā dzīvesvieta bērna dzimšanas brīdī nebija Latvijā, jo izziņā par pierakstīšanu dzīvesvietā, ko 2003. gada 10. aprīlī izdevusi Zemgales priekšpilsētas izpilddirekcija, Alīnas Locovas tēvs Marks Locovs reģistrēts savā dzīvesvietā Rīgā tikai 2002. gada 19. augustā. Arī Administratīvās rajona tiesas 2004. gada 20. decembra spriedumā, Administratīvās apgabaltiesas 2006. gada 2. marta spriedumā un Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2006. gada 12. septembra spriedumā nav konstatēts, ka Alīnas Locovas vecāku dzīvesvieta viņas dzimšanas brīdī būtu bijusi Latvijā.

Lai gan Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde 2004. gada 11. augusta lēmumā atsaukusies arī uz Pilsonības likuma 3. panta pirmās daļas 2. punktu, tas nebūt nenozīmē, ka apstrīdētā norma attiecībā uz viņu ir tikusi piemērota. Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde ir atsaukusies uz apstrīdēto normu tikai tāpēc, lai uzsvērtu, ka attiecībā uz Alīnu Locovu jāpiemēro nevis Pilsonības likuma 3. panta pirmās daļas 2. punkts, bet gan Pilsonības likuma 3. panta trešā daļa.

11. No lietas materiāliem var secināt, ka Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde un tiesa attiecībā uz Alīnu Locovu ir piemērojusi nevis Pilsonības likuma 3. panta pirmās daļas 2. punktu, bet gan 3. panta trešo daļu.

Kā norādīts minētajā tiesību normā, ja bērna dzimšanas brīdī viens no viņa vecākiem ir Latvijas pilsonis, bet otrs – ārvalstnieks un abu vecāku pastāvīgā dzīvesvieta ir ārpus Latvijas, bērna pilsonību (pavalstniecību) nosaka vecāki, savstarpēji vienojoties. Gan Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes 2004. gada 11. augusta lēmumā, gan tiesas spriedumos vērtēts, kā izpaužas Pilsonības likuma 3. panta trešajā daļā minētā vecāku vienošanās par bērna pilsonību.

Lai gan Pieteikuma iesniedzēji lūdza Satversmes tiesu izvērtēt arī Pilsonības likuma 3. panta trešās daļas atbilstību Satversmei un starptautisko tiesību normām, Satversmes tiesa, pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 20. pantu, neierosināja lietu par šo prasījumu, jo Pieteikuma iesniedzēji nebija pieteikumā norādījuši, kādā veidā minētā tiesību norma aizskar Satversmē noteiktās viņu pašu vai viņu meitas pamattiesības.

12. Satversmes tiesas likuma 29. panta pirmās daļas 3. punkts noteic, ka tiesvedību lietā var izbeigt līdz sprieduma pasludināšanai ar Satversmes tiesas lēmumu, ja Satversmes tiesa konstatē, ka lēmums par lietas ierosināšanu neatbilst šā likuma 20. panta piektās daļas prasībām.

Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 3. punkts paredz, ka, izskatot pieteikumus, kolēģija ir tiesīga atteikties ierosināt lietu, ja pieteikums neatbilst šā likuma 18. vai 19.-19.² panta prasībām. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 19.² panta pirmo daļu konstitucionālo sūdzību Satversmes tiesai var iesniegt ikviena persona, kura uzskata, ka tai Satversmē noteiktās pamattiesības aizskar konkrēta tiesību norma, kas neatbilst augstāka juridiska spēka tiesību normai. No Satversmes tiesas likuma 19.² panta pirmās daļas izriet, ka ir jābūt personas pamattiesību aizskārumam, kas radies, piemērojot apstrīdēto normu.

Ņemot vērā minēto, Satversmes tiesa secina, ka Pilsonības likuma 3. panta pirmās daļas 2. punkts attiecībā uz Pieteikuma iesniedzēju meitu Alīnu Locovu nav ticis piemērots un šī norma nav radījusi viņai Satversmē noteikto pamattiesību aizskārumu.

13. Atšķirībā no Pilsonības likuma 3. panta pirmās daļas 2. punkta, kas attiecībā uz Pieteikuma iesniedzēju meitu vispār netika piemērots, Pilsonības likuma 9. panta pirmā daļa ir viena no tiesību normām, ar kuru Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde pamatojusi savu 2004. gada 11. augusta lēmumu, bet Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments – 2006. gada 12. septembra spriedumu.

Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde savā lēmumā norādīja, ka Alīnu Locovu nevarot atzīt par Latvijas pilsoni, kamēr viņai ir Izraēlas pilsonība (*sk. Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes 2004. gada 11. augusta lēmumu Nr. 812, lietas materiālu 29. lpp.*).

Arī Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments atzina, ka Pilsonības un migrācijas pārvalde esot pamatoti piemērojusi Pilsonības likuma 9. panta pirmo daļu, atsakot aktualizēt ziņas Iedzīvotāju reģistrā par Pieteikuma iesniedzēju meitu kā Latvijas pilsoni. Lūdzot aktualizēt ziņas par Alīnu Locovu kā Latvijas pilsoni, Pieteikuma iesniedzēji faktiski esot lūguši piešķirt Latvijas pilsonību personai, kura jau ir citas valsts pilsone un kuras tiesiskās attiecības ar Latvijas valsti ir nodibinātas kā ārzemniecei – Izraēlas pilsonei (*sk. Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2006. gada 12. septembra sprieduma lietā Nr. SKA – 314/2006 16. punktu, lietas materiālu 93.lpp.*).

Tādējādi gan Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde, gan tiesa attiecībā uz Pieteikuma iesniedzēju meitu, lemjot par ziņu aktualizēšanu Iedzīvotāju reģistrā, ir piemērojusi Pilsonības likuma 9. panta pirmo daļu.

14. Lietas ietvaros ir izteikti atšķirīgi viedokļi par to, vai Pilsonības likuma 9. panta pirmā daļa attiecas uz visiem pilsonības iegūšanas veidiem, tostarp pilsonības iegūšanu ar dzimšanas brīdi, vai arī tā attiecas tikai uz naturalizāciju. Pilsonības likumā ietvertajos terminu skaidrojumos ir norādīts, ka naturalizācija ir uzņemšana pilsonībā.

Tādējādi ir jānoskaidro, vai Pilsonības likuma 9. panta otrajā daļā ietvertais dubultpilsonības ierobežojums attiecas uz visiem Latvijas pilsonības iegūšanas gadījumiem, tostarp uz pilsonības iegūšanu ar dzimšanas brīdi, vai tikai uz Latvijas pilsonības iegūšanu naturalizācijas ceļā.

15. Latvijas Republika ir parakstījusi Eiropas Padomes 1997. gada Eiropas konvenciju par pilsonību, kas noteic pilsonības jautājumu risināšanas virzienus Eiropā, bet nav to ratificējusi. Tomēr Latvijai minētā konvencija ir jārespektē. 1969. gada Vīnes konvencijas par starptautisko līgumu tiesībām 18. pants uzliek valstij par pienākumu atturēties no rīcības, kas vērsta pret starptautiskā līguma objektu un mērķi, ja valsts šo līgumu ir parakstījusi, bet tas nav stājies spēkā.

Eiropas Padomes Eiropas konvencija par pilsonību neaizliedz dubultpilsonību un ļauj valstīm izlemt jautājumu par dubultpilsonības pieļaujamību. Tās 14. panta pirmās daļas “a” apakšpunkts noteic, ka līgumslēdzējām valstīm ir jāatļauj bērniem, kuriem ir vairāku valstu pilsonības, kas iegūtas automātiski dzimšanas brīdī, saglabāt šīs pilsonības (*sk.: European Convention on Nationality, Strasbourg, 6. XI. 1997, <http://conventions.coe.int/Treaty/en/Treaties/Html/166.htm>*).

Zinātniskajā literatūrā norādīts, ka dubultpilsonība ir tāds personas statuss, kad tai vienlaikus ir divu vai vairāku valstu pilsonība saskaņā ar šo valstu likumiem. Dubultpilsonības rašanās pamatā var būt gan ļoti līdzīgi, gan arī ļoti atšķirīgi valstu pilsonības likumi (*sk.: Verzijl J.H.W. International Law in Historical Perspective. Part V. Leyden: Sijthoff, 1972, p. 1*). Praksē dubultpilsonība rodas *jus sanguinis* un *jus soli* principu vienlaicīgas pielietošanas

rezultātā tajos gadījumos, kad bērns piedzimst vecākiem ar dažādu pilsonību vai arī naturalizācijas, laulības, adopcijas vai citā ceļā iegūst citu pilsonību papildus tai, kas iegūta ar dzimšanas brīdi (*sk.: O'Leary S., Tiilikainen S. Citizenship and Nationality Status in the new Europe. London: The Institute for Public Policy Research Sweet & Maxwell, 1998, p. 15*).

16. Pilsonības likuma 9. panta pirmajā daļā ietvertais dubultpilsonības aizliegums nav absolūts. No Pilsonības likuma 9. panta otrās daļas nepārprotami izriet, ka dubultpilsonība ir iespējama, jo var būt situācijas, kad Latvijas pilsoni saskaņā ar ārvalsts likumiem var vienlaikus uzskatīt arī par ārvalsts pilsoni (pavalstnieku).

Lietas sagatavošanas gaitā saņemtie viedokļi no Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes, kā arī Naturalizācijas pārvaldes apstiprina Saeimas atbildes rakstā pausto viedokli, ka Pilsonības likuma 9. panta pirmā daļa attiecas tikai uz Latvijas pilsonības iegūšanu naturalizācijas ceļā un ka dubultpilsonības aizliegums neattiecas uz pilsonības iegūšanu ar dzimšanas brīdi.

Satversmes tiesa piekrīt Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes norādītajam, ka ārvalstī dzimis un ārvalsts pilsonību ieguvis bērns var tikt atzīts par Latvijas pilsoni, tādējādi izveidojoties dubultpilsonībai. Kā uzsver Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde, Pilsonības likuma 9. panta pirmā daļa ir attiecināma vienīgi uz naturalizāciju. Savukārt bērna atzīšana par Latvijas pilsoni saskaņā ar Pilsonības likuma 3. panta trešo daļu ir pilsonības iegūšana ar bērna dzimšanas brīdi un uz to neattiecas 9. panta pirmās daļas noteikumi (*sk. lietas materiālu 113. lpp.*). Arī Naturalizācijas pārvalde Satversmes tiesai sniegtajā atbildē secina, ka likumdevējs Pilsonības likuma 9. panta pirmās daļas izpratnē uzņemšanu pilsonībā attiecinājis tikai uz naturalizācijas procesu, neliedzot ārvalstī dzimušam bērnam kļūt vienlaicīgi par ārvalsts un Latvijas pilsoni (*sk. lietas materiālu 125. lpp.*).

17. Tieslietu ministrija uzskata, ka Pilsonības likumā vienīgais izņēmums no dubultpilsonības nepieļaujamības principa ir paredzēts šā likuma pārejas noteikumu 1. punktā. Pamatojot savu viedokli, Tieslietu ministrija norāda, ka Pilsonības likuma 9. panta pirmā daļa esot jāiztulko ne tikai gramatiski, bet arī sistēmiski, ņemot vērā, ka arī citas Pilsonības likuma normas esot vērstas uz to, lai nepieļautu dubultpilsonības rašanos (*sk. lietas materiālu 140. lpp.*).

Satversmes tiesa piekrīt Tieslietu ministrijai, ka likuma normu iztulkošanā ir jāņem vērā abas minētās iztulkošanas metodes, taču tās ir jālieto vienlaikus un neviena no tām nevar būt prioritāra pār otru.

Lai termini tiktu saprasti un lietoti praksē vienveidīgi, Pilsonības likuma Pirmās nodaļas sākumā ir doti likumā lietoto terminu skaidrojumi. Termins “naturalizācija” ir skaidrots kā “uzņemšana pilsonībā”. Tātad likumdevējs skaidri ir norādījis, ka “uzņemšana pilsonībā” ir saprotama tikai un vienīgi kā “naturalizācija”. Arī skatot Pilsonības likuma 9. panta pirmo daļu kopsakarā ar citām Pilsonības likuma normām, vārdu salikums “uzņemšana pilsonībā” ir attiecināms vienīgi uz naturalizācijas gadījumiem.

Tādējādi Pilsonības likuma 9. panta pirmā daļa attiecas vienīgi uz pilsonības iegūšanu naturalizācijas ceļā.

18. Kā norāda Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde, lai ārvalstī dzimušu bērnu atzītu par Latvijas pilsoni un ziņas par viņu iekļautu Iedzīvotāju reģistrā, bērna vecākiem Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldē vai tuvākajā Latvijas diplomātiskajā vai konsulārajā pārstāvniecībā ārvalstī jāiesniedz iesniegums ar lūgumu atzīt bērnu par Latvijas pilsoni, bērna dzimšanas apliecības kopija, kā arī vecāku pasu datu lapu kopijas. No bērna vecākiem netiek pieprasīts dokuments par citas valsts pilsonības esamību vai neesamību, līdz ar to bērnam faktiski var izveidoties dubultpilsonība (*sk. lietas materiālu 113. lpp.*).

Pieteikuma iesniedzējiem bija iespēja un tiesības vērsties ar lūgumu reģistrēt jaundzimušo meitu Alīnu Locovu kā Latvijas pilsoni jau Latvijas vēstniecībā Izraēlā un saņemt attiecīgus pilsonību apliecinājošus dokumentus (*sk.*

Administratīvās apgabaltiesas 2006. gada 2. marta sprieduma lietā Nr. AA 157-06/4 12. punktu, lietas materiālu 70. lpp.).

Kā noteic Iedzīvotāju reģistra likuma 15. panta trešā daļa, ziņas par jaundzimušajiem ir jāsniedz Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldei divu mēnešu laikā pēc bērna piedzimšanas. Ziņas par tāda Latvijas pilsoņa vai nepilsoņa jaundzimušo bērnu, kas uzturas ārvalstīs ilgāk par diviem mēnešiem, saskaņā ar Iedzīvotāju reģistra likuma 7. panta ceturto daļu var sniegt arī Latvijas diplomātiskajai vai konsulārajai pārstāvniecībai.

Arī aizpildot pirmuzskaites veidlapu un iesniedzot to Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldei vairāk nekā astoņus mēnešus pēc Alīnas Locovas piedzimšanas, Pieteikuma iesniedzējiem bija iespēja norādīt, ka meitai ir Latvijas, nevis Izraēlas pilsonība. Kā norāda Administratīvā apgabaltiesa, ja vecāki pirms ziņu iekļaušanas Iedzīvotāju reģistrā būtu vienojušies, ka bērns būs Latvijas pilsonis, tad atbilstoši Pilsonības likuma 9. panta otrajai daļai tiesbattiecībās ar Latvijas Republiku bērns būtu uzskatāms par Latvijas pilsoni. Līdz ar to pirmuzskaites veidlapā būtu norādāma tikai Latvijas pilsonība (*sk. Administratīvās apgabaltiesas 2006. gada 2. marta sprieduma lietā Nr. AA 157-06/4 16. punktu, lietas materiālu 71.-72. lpp.).*

Tātad likuma normas atļāva iekļaut Iedzīvotāju reģistrā ziņas par Alīnu Locovu kā par Latvijas pilsoni. Alīna Locova piedzimstot ieguva Izraēlas pilsonību pēc *jus soli* principa, bet par Latvijas pilsoni, saglabājot Izraēlas pilsonību, viņa varēja kļūt pēc *jus sanguinis* principa, ja viņas vecāki – Pieteikuma iesniedzēji – būtu vienojušies par Latvijas pilsonību savai meitai un šo vienošanos būtu nepārprotami darījuši zināmu iestādēm, kuru kompetencē ir iekļaut Iedzīvotāju reģistrā ziņas par jaundzimušo bērnu.

Tādējādi Pieteikuma iesniedzēju meita Alīna Locova varēja tikt atzīta par Latvijas pilsoni, saglabājot Izraēlas pilsonību.

19. Pilsonības likuma 3. panta trešās daļas piemērošanas aspektu detalizēts juridisks izvērtējums nav Satversmes tiesas uzdevums, lemjot par tiesvedības izbeigšanu lietā “Par Pilsonības likuma 3. panta pirmās daļas 2. punkta un 9. panta pirmās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. pantam”. Tomēr Satversmes tiesa atzīst, ka normatīvajos aktos nav precīzi noteikta Pilsonības likuma 3. panta trešajā daļā minētās vecāku savstarpējās vienošanās forma. Ņemot vērā bērna pilsonības īpašo nozīmi bērna tiesību aizsardzības kontekstā, lēmumi bērna pilsonības jautājumā, piemērojot Pilsonības likuma 3. panta trešo daļu, valsts institūcijām ir jāpieņem tikai uz skaidri un nepārprotami paustas vecāku vienošanās pamata. Iedzīvotāju reģistra pirmuzskaites veidlapā ietveramā norāde uz bērna pilsonību nevar tikt uzskatīta par nepārprotamu šādas vienošanās izpaušmi. Nedrīkst rasties situācijas, kurās Latvijas pilsonība, kas vienlaikus ir arī Eiropas Savienības pilsonība, bērnam tiek liegta formālu iemeslu un pilnībā nenoskaidrotu faktu dēļ.

20. Satversmes tiesas likuma 29. panta pirmās daļas 6. punkts paredz, ka tiesvedību lietā var izbeigt līdz sprieduma pasludināšanai ar Satversmes tiesas lēmumu gadījumos, kad tiesvedības turpināšana lietā nav iespējama.

Pieteikuma iesniedzēji ir apstrīdējuši Pilsonības likuma 9. panta pirmo daļu, jo ir maldīgi uzskatījuši, ka apstrīdētā norma aizliedz dubultpilsonības izveidošanos ārvalstī dzimušam un ārvalsts pilsonību ieguvušam bērnam, kuram viens no vecākiem ir Latvijas pilsonis.

Pilsonības likuma 9. panta pirmā daļa attiecas tikai uz pilsonības iegūšanu ar naturalizāciju. Tā neliedz atzīt ārvalstī dzimušu un ārvalsts pilsonību ieguvušu Latvijas pilsoņa bērnu par Latvijas pilsoni, ja vecāki vienojušies par Latvijas pilsonību savam bērnam un vienošanos darījuši zināmu Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldei vai Latvijas diplomātiskajai vai konsulārajai pārstāvniecībai. Tā kā attiecībā uz Pieteikuma iesniedzēju meitu nebija pamata piemērot Pilsonības likuma 9. panta pirmo daļu, nav pamata izvērtēt minētās normas atbilstību Satversmei.

Tādējādi tiesvedības turpināšana lietā par Pilsonības likuma 9. panta pirmās daļas atbilstību Satversmei 91. pantam nav iespējama.

Ņemot vērā minēto un pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 29. panta pirmās daļas 3. un 6. punktu, Satversmes tiesa

nolēma:

izbeigt tiesvedību lietā Nr. 2007-07-01 "Par Pilsonības likuma 3. panta pirmās daļas 2. punkta un 9. panta pirmās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. pantam".

Lēmums nav pārsūdzams.

Rīcības sēdes priekšsēdētājs *G. Kūtris*